

Anförande Konkurrensverkets generaldirektör Dan Sjöblom vid informationsmöte den 19 januari 2011 i Stockholm

Det talade ordet gäller

Konkurrensverkets arbete med de nya rättsmedlen vid offentlig upphandling från 2011

Det är fantastiskt roligt att notera det intresse som finns för upphandlingsfrågorna nu. Ni är 400 personer som anmält er till dagens informationsmöte. Det är nytt rekord, i vart fall för evenemang som vi på Konkurrensverket anordnar. Jag vill börja med att tacka alla Konkurrensverkets medarbetare som varit med och gjort dagens möte möjligt. Jag vill också särskilt tacka Lisbeth Johnson, ordförande i SOI, som ställt upp som moderator här idag.

Det händer som sagt mycket inom offentlig upphandling nu, både i Sverige och inom EU. Som ni vet bottenar det svenska regelverket till mycket stor del i gemenskapsrätliga regelverk och principer. En så kallad Grönbok förväntas från Kommissionen under våren, vilket är startskottet för en, förhoppningsvis, både bred och djup översyn av upphandlingsområdets funktion. Parallellt med EU:s översyn kommer Anders Wijkmans utredning av det svenska regelverket och dess funktion att dra igång på allvar nu under våren. Det kommer alltså att finnas mycket goda möjligheter för alla intressenter att framföra synpunkter på regelverkets funktion, styrkor och svagheter, samt goda idéer om hur regelverket skulle kunna förenklas och förbättras.

Fokus för dagens program är vissa delar av de nya regler vi fick den 15 juli förra året. Min bedömning är att dessa kommer att avsevärt stärka upphandlarnas ställning inom sina organisationer. Dels har vi reglerna om ogiltighet som på ett förtjänstfullt sätt ger leverantörerna incitament att intressera sig för regelverkets efterlevnad. Dels får vi på Konkurrensverket möjlighet att använda oss av

rättsliga medel och kan vidta sanktioner mot kommuner, landsting eller statliga myndigheter som inte följt lagen. Vi kan i fortsättningen ta dem till domstol för att begära utdömande av upphandlingsskadeavgift.

Jag ska börja med att nämna någonting om hur Konkurrensverket kommer att arbeta nu efter att vi – äntligen – fått rättsmedel att använda mot dem som direktupphandlar i strid med reglerna. På vår webbplats finns det mer information, både om våra allmänna prioriteringsgrunder och om vår strategi för tillsynen inom upphandlingsområdet under 2011 och 2012.

De allra flesta upphandlingar som görs av kommuner och myndigheter och deras bolag görs av professionella upphandlare och helt enligt reglerna. Men jag vet samtidigt att det i vissa fall, av olika anledningar, sker övertramp. Det kan bero på okunskap om de många reglerna, det kan vara dålig framförhållning – även om detta kan vara ett utmanande område givet ökande överprövningsfrekvens och därmed förknippad tidsutdräkt. Förhoppningsvis ger det nya regelverket mindre aptit för att medvetet välja att sätta andra intressen, eller politiska prioriteringar, framför upphandlingsreglerna.

Vi från Konkurrensverket är inte ute efter att jaga enskilda upphandlare som sköter sitt jobb. Vi vet att de allra flesta upphandlingar sköts mycket professionellt, och helt enligt reglerna.

Vi kommer att arbeta efter en tydlig prioritering i vårt arbete. Vi kommer inte att ta alla ärenden till domstol. Vid prioriteringen väger Konkurrensverket in följande faktorer:

- Hur allvarligt problemet eller företeelsen är.
- Hur viktigt det är att få ett vägledande avgörande.
- Om någon annan myndighet eller aktör är bättre lämpad att agera i frågan eller om den bättre tas om hand med hjälp av ett annat regelverk.

Den nya lagstiftningen ställer nya krav på Konkurrensverket, och på domstolsväsendet. De ärenden vi från Konkurrensverket hittills har kunnat ta till domstol har handlat om överträdelser av konkurrenslagen, och dessa ärenden går alltid via Stockholms tingsrätt, och vid överklaganden till Marknadsdomstolen. I fortsättningen när vi ska tillämpa de nya rättsmedlen på upphandlingsområdet kommer vi att få arbeta gentemot 12 förvaltningsdomstolar, fyra kammarrätter och Högsta förvaltningsdomstolen (som den gamla Regeringsrätten numera heter). De nya reglerna ställer nya krav på oss, och på domstolarna.

Vår möjlighet att driva ärenden är beroende av att vi får information om dem. En otillåten direktupphandling, där kontrakt skrivits utan föregående annonsering

och konkurrensutsättning, är ingenting som någon vill tala om. Varken leverantör eller beställare. För att få information om sådana inköp har vi förstärkt vår organisation internt och lagt upp en metod för att söka oss fram till relevant information på flera olika vägar.

När kommer vi då att ta någon till domstol för olovlig direktupphandling?

I regelverket finns en sex-månadersperiod då vi ska avvakta för att se om någon leverantör begär överprövning. Denna period har alltså just i dagarna tagit slut i förhållande till lagens ikraftträdande. Även om det dröjer ytterligare någon tid innan vi fullt ut kan använda den nya lagstiftningen och ta otillåtna upphandlingar till domstol så arbetar vi hela tiden med vårt tillsynsarbete. Vi har under senare tid uppmärksammat några större upphandlingar där man inte följt reglerna.

Vi har bland annat valt att särskilt granska några större byggprojekt, och vi har för avsikt att presentera slutsatserna i en rapport om bara några veckor. Vi har i enskilda tillsynsbeslut kunnat konstatera ett flertal otillåtna direktupphandlingar uppgående till hundratals miljoner kronor. Denna typ av tematisk tillsynsverksamhet har således gett goda resultat och kan komma att användas mer framöver.

Förhoppningen är att varje sådant beslut från Konkurrensverket ska tjäna som vägledning som upphandlare kan använda i sina organisationer för att skapa förståelse för hur de måste agera.

Vilket eller vilka ärenden som kan bli de första att ta till domstol kan vi inte säga idag. Men det är viktigt att understryka att vi inte kommer att tveka att använda de möjligheter lagen nu ger när lagens krav har åsidosatts. Vårt syfte är inte att få sanktioner utdömda, utan att bidra till att offentlig upphandling skapar samhällsnytta genom att upphandlingarna sker på ett korrekt och konkurrensutsatt sätt.

Jag hoppas också att ni upphandlare i fortsättningen kommer att kunna fokusera på den goda affären för skattemedel, och att ni ges ett än större strategiskt utrymme i era respektive organisationer.

Tack för att ni valt att delta i dagens möten. Min tro och förhoppning är att alla ska finna de olika passen givande.